

bizim külliye

1999'DAN BERİ ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2022

SAYI 93

İzzetpaşa Vakfı Adına
Prof.Dr. Necip İLHAN

Yazı İşleri Müdürü
Mustafa YALÇIN

Genel Yayın Yönetmeni
Nazım PAYAM

Editör
Kemal BATMAZ

Tashih
Öğr. Gör. Ünal YILDIRIM

Röportaj
Dr.Öğr. Üyesi Taner NAMLI

Dizgi-Tasarım-Kapak
Yusuf ÖZTÜRK

Çizgi
Osman SUROĞLU

Basın ve Medya
Gıyasettin DAĞ

Hukuk Danışmanı
Av. Vedat PEHLIVAN

Dağıtım
İzzetpaşa Vakfı

Danışma Kurulu
YAVUZ BÜLENT BAKİLER
YAHYA AKENGİN
Prof. Dr. MİLAY KÖKTÜRK
Prof. Dr. EBRU BURCU YILMAZ
Prof. Dr. LEVENT BAYRAKTAR
Prof. Dr. VEFA TAŞDELEN
Prof. Dr. MUSTAFA YAĞBASAN
Dr. M. NACİ ONUR
NECATİ KANTER
Dr.Öğr. Üyesi A. FARUK GÜLER
ÖMER KAZAZOĞLU

Abone ve Reklam
Yurt İçi: İzzetpaşa Vakfı
Posta Çeki Hesap No:1285029

Yönetim Yeri
İzzetpaşa Cad. İzzetpaşa Vakfı
Ek Bina No:16/4 Elazığ

Tel. 0 (424) 233 55 13 - 233 15 00 (114)
Belgegeçer (faks) : 0 (424) 237 49 65

Baskı
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşletmesi
Tel. 0312 354 91 31
Yenimahalle / ANKARA

Abone Şartları (Yıllık): Yurt İçi: 50 TL
Yurt Dışı: 40 Avro
Yıllık Kurum Abone: 150 TL
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.
Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü değişiklikleri yapar. Yayımlanan yazıların fikrî sorumluluğu yazarlarına aittir. Bizim Külliye adı anılmaksızın alıntı yapılamaz.
e-posta (e-mail)
bizimkulliye@gmail.com
www.bizimkulliye.com
ISSN:1302-3500

4
Nazım Payam
Edebiyatta Başkasını Anlatmak

7
Yahya Akengin
Beyitler

8
Davut Güner
Eski Çardak Ev

9
Ömer Kazazoğlu
Müptela İkindiler

10
Seval Koçoğlu
Bir Şiir Kıssası

11
Şaban Sağlık
"Anlatma"nın Sihirli Gücü: Var Olmak ve Var Etmek

16
Namık Açıkgöz
Biyografiden Edebi Portreye Kendini veya Başkasını Anlatmak

20
Mustafa Özçelik
Yunus Emre Menkıbeleri Biyografik Bir Metin Olarak Okunabilir Mi?

24
Belkıs Altuniş Gürsoy
Bahtname

26
Misli Baydoğan
Bir Ruh Macerası Ayşe Şasa İle Yapılan Nehir Söyleşinin Düşündürdükleri

28
Hasan Öztürk
Röportaj : Kemal Batmaz

32
Levent Bayraktar
Ayna

34
Muhammet Enes Kala
Kendilik Bilincinin Mekânda ve Zamanda İnşası Üzerine

37
Necati Kanter
Baharda Gel

41
Esma Kan Uruk
Bir Yalnuzun Otobiyografisi

45
Mehmet Yılmaz
Ağır Ceza

46
Hatice Ayan
Şair

47
Yusuf Dursun
Elli Yıl Dediğin Elli Saniye

bizim külliye
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2022

48
Şerif Aydemir
Not Defterimden Süzülenler
Aşkı ve Şevki Baskın Adam

52
Rabia Dirican
Bir Yanıyla Yazıdır İnsan
Bir Yanıyla Nutuk

55
İrfan Görkaş
Kendini Bilmekten Kendini Anlatabilmeye

59
Muhsin İlyas Subaşı
Şairlerin "Ben"lik Savaşı

62
D. Mehmet Doğan
Mehmed Âkif'i Yazmak...

66
Nevzat Çalıkuşu
Şair Basri Gocul Üzerine
Bir Biyografi Denemesi

70
Ş. Adnan Şenel
Sinemada Biyografi

73
Mehmet Emin Tektaş
Uykusuzluk

74
Mehmet Baş
Salıp Geçerler

75
M. Halistin Kukul
Bendeki Sevdânın Emeli Sensin

76
Süleyman Daşdağ
Aldatıldık'

79
Merve Şentürk
İkindi Bedbahtı

82
H. Ömer Özden
Fedakâr Bir Babanın Biyografisi

88
Fahri Tuna
Garanti Bankası Gibi Güvenilir
Bir Babanın Oğlu

93
Zeynep Karatepe
Babama Mektup

94
Şerif Fatih
Şerif Fatih'in Yeni Kitabı
Okurlarla Buluştu

95
Osman Suroğlu
Çizgi

bizim külliye

Muhterem Okurlar,

Edebiyatta kendini veya bir başkasını anlatmanın sayısız yararlarından biri de zihin açıklığını hayatın vazgeçilmez işlevi hâline getirmesidir. Çünkü "İnsan yaşadığı hayatta her şeyi "dil"e dönüştürme yeteneğine sahip bir varlıktır." Çünkü "İnsan kendini anlatınca "var olmakta", başkasını anlatınca da "var etmekte"dir.

Bu varoluşların gerçekliği, zihin açıklığının hatırladıkları, benimsedikleri ya da işaret ettiği deneyimler ile gelişir ve serpilir. Böylece insan belleğinde estetik bir iz bırakır. Nitekim otobiyografi ve biyografide amaç, gerçeğin birbirine bağlı güzellikler dizisinin devamıdır.

Bir hayatta iyiye, doğruya ait hatırlamaların nakledilme isteği çoklukla kötülüğün hareketlenmesiyle başlar. Ancak kötülüğün ve "mahrem olanın" anlatılmamasında edebiyat bazen dini metinler kadar etkindir; oldukça hassas ve olumlu bir tavır sergiler. İhtiyaç duyulana, iyiyi, güzeli anlatma gayretiyle ulaşmaya çalışır. Elinizdeki sayımızda bizim de niyetimiz bu.

Gelecek sayımızın dosya konusu: "Veda ve vefa."

Yeniden buluşmak ümidi ve dileğiyle Allah'a emanet olunuz.

Bizim Külliye

Bir Yanıyla Yazıdır İnsan, Bir Yanıyla Nutuk

RABİA DİRİCAN

Edebî metinde insan, ne yazarsa yazsın bir parça kendini anlatmaktan azade olamaz. Bilimin ve felsefenin söylemi, çoğunlukla kendini paranteze almayı gerekli kılarken edebiyat, bazen aleni, bazen de gizlice yazarının üslubuyla damgalanır. Kelimelere kendi ruhundan üfleyen yazıcı, alfabenin farklı bedenlerini vücut olarak kullansa da ruh tektir. Bilim dilinin "bence"yi saf dışı bırakan nesnelliği ve hatta evrenselliğine rağmen edebiyat, tam olarak öznenin bakış açısına göre şekillenici bir berraklık ve rahatlık sunar. Edebiyatın, tekdüze bir kalıp sunmuyor oluşu ve iç dünyadan iç dünyaya akan doğası, her ne kadar yazan öznenin hislerini, düşüncelerini dile getirse de evrensel olmaya namzettir. Bilimin ve bir dereceye kadar felsefenin soyutlayarak elde ettiği evrenselliğe edebiyat, tam olarak somut deneyimlerin dile gelişiyle, zahmetsiz ve içten arzularla ulaşır. Edebiyatın tekil deneyimleri anlatırken nasıl bu kadar evrensel olabildiği sorusu, insanın doğal gizliliğine kapı aralayıcı bir çelişkiyi içinde barındırır. Son derece yapıcı ve yaratıcı olan bu çelişki, tam da insanın varoluşundaki iki kutupluluğu çağrıştıran ve onun zıt kutuplar arasında bir sarkaç gibi gidip gelen doğasına benzer. Edebiyat, insanın bir yandan korku dolu gözlerle etrafı kolaçan ederken bir yandan da elleri cebinde, ıslık çalarak gezindiği ıssız mecralarda, güven ve sorgunun yan yana yürüdüğü bir yol gibidir. Kendi içine doğru büklüm büklüm kıvrılan bu yol, insanın yaşam deneyimlerini, gizli arzularını, köpürttüğü acılarını, savunmasız kalışlarını, fedakârlığını, dinmeyen ıstıraplarını, titreyişlerini, deli kahkahalarını ve nihayet mutlak yalnızlığını ifşa ettiği edebiyat yolundan başkası değildir.

Edebiyat, düşüncenin döşeğidir. Düşünce, bir yandan edebiyat vasıtasıyla kabuğunu çatlatırken bir yandan da onun içinde olgunlaşır. Aklın ve duyguların ürünü ve aynı zamanda estetik bir ifa-

de biçimi olarak edebiyat, müşterek bir hafızayı bünyesinde taşıyarak ait olduğu insanlık evreninin her bir ferdine damıtır. İnsan, iç dünyasını dile getirebildiği ölçüde kendini görünür kılarken söz vasıtasıyla, ötekine açılan bir kapı hâline gelir ve bir yönü içe, bir yönü dışa dönük bir dünya yaratır.

Yaratma arzusu bilimde kendini toplumsal ya da evrensel bir feda olarak açar, bilimsel metin bir kez yazıldıktan sonra artık yazarının malı olmaktan çıkar, kamunun yalın diline bürünür. Kısa cümlelerle kesik kesik dile getirilen hakikatlerin, ölçüye tartıya vurulduktan sonra ispat edilmesi, onun vücuda gelmesi için yeterlidir. Edebiyatta ise insan yalnızca test eden bir el, müşahede eden bir göz değildir artık; hisseden bir kalp, nutkeden bir dil ve ilham alan bir ruhtur. Kalemine aktardığı tüm varoluşu, yazı köprüsünden geçerek insanın bir aksisedası olur. Edebiyat insana, insan edebiyata karşılıklı can bahşeder ve candan cana devam eden yansıma ile aynalanan benlikler nihayet yekvücut olur. İnsan, yaşarken de yazarken de o aynanın içindedir, ayna da onun içinde. Edebiyat, insanın varoluşuna şahittir. Zaman kuyusuna eğilip bakan gözler, ışığını edebiyat duvarına yansıtıp yaşlarını yazı şişesine döker. İnsanın kalem kalem ferahlayan gönlü, için için bir sonsuzluk esintisi bekler. Gönül perdesini dalgalandıran bu esinti ile yeni mana filizleri başını çıkarır. Alazı körükleyen kelimelerin çağrısıyla o filizler yandıkça yeşerir, yeşerdikçe insanlığa doğru boy atar. En gizli arzuları, en mahrem duyguları, en yakıcı sırları ve en duru varoluşu giyinip kuşanan insan; ilham ile vicdan arasındaki o görünmez nakşı dokuyup durur. Özene bezene diktiği varoluş kaftanını giyinip harf ekip mana biçtiği edebiyat tarlasında başakları seyre durur. Hâlden anlamayanlar girmesin, insandan gayrı mahlûklar uzak dursun diye bir korkuluk diker tarlanın orta yerine ve ardından ayrık otlarını temizler. Onu, his gölünün berrak sularına daldırıp çıkardığı yüreğinin yağmuruyla sular, ay ışığıyla besler. Bu geveze dünyanın yükünü çekemeyen insan, manaya açtığı yüreğinde harf harf umudu yeşertir.

Tanrı'nın verdiği bağa bostana diller şükrededursun, yüreğin derdi başkadır. Ne fani dünyanın malayanileri doyurabilir onu ne de lafazanlık. Hilkatin ilk gününde Tanrı kelamını duymuş, Kevser'i tatmış insan gönlünün boş lafa kanması kolay değildir; kusursuz bir kelam, dört başı mamur bir söz duymak ister. El kemiklerinde dolaşan ürkek hayaletler, her gece kalemine pusu kursa da o, Tanrı'nın nutukla verdiği değere yazıyla şükretmeye devam eder. Korkunun perde arkasından sufle ettiği bir hayatı yaşamakla yetinemez artık, acı çekmiş bir kişinin dünya gözünden düşer, söz kıymetlenir. Bazen yazmak, insan olmanın farzıdır. Saf bir ölümsüzlük arzusu, derdini döküp hafifletme talebi ya da estetik bir onayı kamuya açıp alkış toplama niyetiyle değil; insan, öyle zaman olur ki insan olmanın gereği olarak yazmaya mecbur kalır. Yoksa bir mana kurşunu içerde kaldı mı şişip süvedayı parçalar ve yazamadığı her söz için yüreği hırpalanır. Onulmaz acıların, karşılıksız sevdaların, birikmiş duyguların ve hatta paylaşılamamış sevinçlerin ağırlığı altında zonklayan yüreği, yazmakla bir eyyam teselli bulur. Bir yanı ümit, bir yanı korku olan kalbe çizilir bir hatt-ı istiva ve yazdıkça insana arşın yolu açılır.

Gecenin kör karanlığında edebiyata uruc eden insan, uzviyetinin çözülüp ulviyetin başladığı noktada dile gelir. El, ayak, göz ve dahi tüm uzuvlarını Tanrı'ya emanet ettikten sonra baştan ayağa gönül kesilir; baştan ayağa nutuk! Bir emaneti yüklenircesine insanlık özüne bandırır yüreğini, dört düğümü çözer. Nasıl ki her şey ait olduğu yere dönecekse havayı uçurur, suyu akıtır, toprağı silkeler ve ateşi yakar. İbrahim'in bıçağını körelten Rabb'e sığınır, kaderinin alnındaki çarmıh yarasına merhem sürer.

Gecenin şerrinden yazıya sığınan yürekler, bir kalem darbesiyle açılıp odayı hasrete bular. Tütün çekercesine ahlarını savurup yalnızlık adabına uygun bir sükûttan geçtikten sonra yaratıcı bir oluş meydana getirir. Kendini anlatmak için bolca bastırdığı mürekkebine safkan duygular ekleyip halis bir insanlık öyküsünü kâğıda akıtır. Boş kaftanlara dikilmiş nazar boncuklarını söküp hurafeleri süfli bir var olamayışa bırakır. Yerleştiği sesi uğultuya bulayan köşebaşı ifritlerini viranelere saldıktan sonra gönül hanesini mamur etmeye koyulur. Eprimiş bir tül gibi perde perde açar gönlünü, panjurları aydınlığa kaldırır. Geceye karşı korkusuz, rüzgâra karşı asude ve bahara karşı mahcup, gamlı gözlerle, köz dillerle yalın bir hüznü içer. Yüreği gül bağlamış mana sarhoşlarının döküp saçtığı söz kırıntılarını süpürür, temiz çarşaflar gibi boş kâğıtları önüne serer.

Kavramlardan, arzulardan, hasretten ve aşktan bir çerçeve çizen insan, her edebî metinde harfbeharf kendini dokur. Harflerle dürülüp bükülen insan, sözlerle açılır ve varlığa bir imkân olarak saçılır. Hayatında her merhale bir paragraf başıdır, ölümüne değin nokta konulamayacak bir yazıdır o. Uzun çizgilerle başladığı diyaloglar, üç nokta ile devam eden gönül daralmaları, ünlem işaretiyle titreyen çığlıkları, noktalı virgül koyup da bitiremediği tereddütleri, neden var olduğuna dair uzayıp giden soru işaretleri, virgülle bıraktığı yarım kalmışlıkları ve hiçbir gramer kuralını yadırgamayan aşkları insana dâhildir. Onun bazen bir devrik cümle gibi altüst oluşu ruh kalemini yaralasa da yüz ifadesine estetik bir hava katar, melal de güzelliğe dâhildir. Yaşadığı her dönüm noktasından sonra paragraf başı yapar. Tırnak içine alınmış bir öznenin eğreti edebiyatı değildir o, özbeöz hakikatin çağrısıdır. Elif gibi dik duruşlu, bağrı güne karşı açık, tavrı mağrur, hâli hüzündür. Yalınayak salınan bir safi hakikat ve eğilip bükülmeyen bir mertlikle alfabeyi peşine katıp götürür. Bir yanıyla yazıdır insan, bir yanıyla nutuk…

Onun sözle olan ilişkisi ne korkunun arkaya ittiği bir sır düğümü ne de bulaşıcı bir tekdüzeliğin kısır ve çorak toprağıdır. Her söz söyleme, bir yaratma eylemidir; insan sözü yaratırken söz de insanı yaratır. Kandan ve kemikten müteşekkil bu varlık, söz ile kendine bir iç dünya inşa eder. Söz, insana eylemlerinden daha sınırsız bir alan tanır. Beden olanakları hareket ve fiillerine bir sınır çizerken dilin kemiği yoktur; bazen sevgi doğurur bazen de savaş. Söze kuşkuyla yaklaşılmasının nedeni biraz da dilin bu esnek yapısından ileri gelir. Zordur natık varlık olmak; kaypak bir zeminde ilerlemenin endişesi sineyi sarar. Bu tekinsiz vadiyi kolaçan eden kuşkulu gözlerin biri saydamdır, biri karanlık. İnsan kimi zaman içinde dalgalanan denizler gibi fırtınalı, çıkmaz sokaklar gibi çaresiz, yaz güneşi gibi kavurucu, oluklarda biriken yosunlu sular gibi uyuşuk ve nihayet alnındaki nakışlar gibi derin ve yorgundur. Kimi zaman ise aylak bir gencin ayağını sürüyerek arşınladığı kaldırımlar gibi pervasızca uzayıp gider. Ona oyun oynayan düzenbaz kelimeler, kanun önünde cürüm işlemiş olsa da o tuhaf masumluktan mütevellit dokunulmazlıkları vardır. Kelimeler de insan gibi çift kutupludur; bir yanıyla kutsal bir yemin, bir yanıyla baş kestiren bir emir. Bir yanıyla dua, bir yanıyla küfür… Bir yanıyla şifa, bir yanıyla zehir… Söz olup söyleyenin ruhuna bulanan kelimeler, çıktığı dudağın rengine boyanır. Şeffaftırlar aslında, serildiği kalbin içini gösterir; akarsuyun yatağından akması kadar tabii ve sakin bir yol bulurlar. Onlar bazen tüm heybetine rağmen emaneti almayan dağ kadar mütevazı, bir padişah fermanı kadar keskin, kimi zaman ise Yunus şiiri kadar durudur. Bazen de "Tanrınız benim." diyen Firavun kadar ukala, Babil'in bekçileri Harut-Marut gibi tepetaklak ve cellada verilen vur emri gibi soğuk ve ürperticidir. İnsan olmak gibi söz olmak da zordur, vücuda gelmeden evvel yazılmış bir kader ister. Kimi söz vardır bir nebinin dudağında vahiy olur, bahtız olan ise yalancının dilinde ziyan olur gider.

Sözün kıymeti biraz da sessizlikte anlaşılır. İnsan kendini her zaman sözleriyle ifade etmez, bazen de söylemedikleriyle inşa ve ifşa eder. Söz gümüş de olsa Hızır'a yoldaşlık etmek isteyen, önce soru sormamayı öğrenecektir. Nutkun bir emanet olarak verildiği insanın imtihanı önce kelimelerledir. Nebatın suya sabuna dokunmayan sessiz söylemi gibi kolay değildir susabilmek. Gönül yıkmamak için ince eleyip sık dokumak, yalana kaymamak için dilini kanatırcasına sıkmak, endişeyi çoğaltmamak için olumlu cümleler kurmak; ya hayır söyleyip ya susmak gerektir. İnsan, kıymetli bir şeyini nasıl ki azar azar harcarsa nutkunu ve nefesini de öyle saklamalı, alelade cümlelerle harcıâlem hâle getirmemelidir. Hazinelerin dipte olması gibi sessizliğin sularında derine indikçe muhakkak ki en kıymetli söz incileriyle -belki de kendiyle- karşılaşacaktır. Ilık bir akşamüzeri gazele duran yüreğine, baştan ayağa sevda kesilmiş dut ağacının gölgesi düşer. Varlık bir ilham olur, düş gücünün üstüne kara geceyi çarşaf gibi serer. Gelecek güzel günlerin üzerine yemin eden lirik şairlerin dergâhlarında lalezardan sürgün güller açar. Yitik harfler gelip yıldız yıldız birleşir, Süreyya olur.

Dut ağacının, kara gecenin, yediverenin, yıldızların ve evrenin yekûnu insanda gizli değil midir; insan ise alfabede? Vakit, insanın tüm gizemlerinden soyunup sözü giyinme vaktidir.

Bir yanıyla yazıdır insan, bir yanıyla nutuk…■